

Innst. S. nr. 194.

(1998-99)

Innstilling fra finanskomiteen om omdanning av Postbanken BA til aksjeselskap.

St.prp. nr. 61 (1998-99).

Til Stortinget.

1. INNLEDNING

1.1 Forslag om omdanning av Postbanken BA til aksjeselskap

Sammendrag

Regjeringen legger fram forslag om å omdanne Postbanken BA til et 100 pst. statlig eid aksjeselskap. Omdanningen foreslås gjennomført senest innen 1. juli 1999.

Omdanning av Postbanken fra særlovselskap til statsaksjeselskap forutsettes å skje ved at Postbanken BAs eiendeler, rettigheter og forpliktelser overføres som en helhet til Postbanken AS i forbindelse med stiftelsen av aksjeselskapet, og som vederlag erverver staten samtlige aksjer i det nye aksjeselskapet.

Samtidig med proposisjonen er det lagt fram en odelstingsproposisjon med forslag til lov om omdanning av Postbanken BA til aksjeselskap, jf. Ot.prp. nr. 53 (1998-99). Det er i avsnitt 1.2 i proposisjonen redegjort nærmere for bakgrunnen for lovforslaget.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Dag Terje Andersen, Berit Brørby, Erik Dalheim, Ranveig Frøiland, Trond Giske, Tore Nordtun og Hill-Marta Solberg, fra Fremskrittspartiet, Siv Jensen, Per Erik Monsen og Kenneth Svendsen, fra Kristelig Folkeparti, Randi Karlstrøm, lederen Lars Gunnar Lie og Ingebrigt S. Sørfohn, fra Høyre, Per-Kristian Foss, Michael Momyr og Kjellaug Nakkim, fra Senterpartiet, Jørgen Holte, fra Sosialistisk Venstreparti, Øystein Djupedal, fra Venstre, Terje Johansen, og fra Tverrpolitisk Folkevalgte, Arvid Falch, viser til merknader under de enkelte avsnitt nedenfor.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser dessuten til Budsjett-innst. S. I (1998-99), der disse medlemmer uttalte at:

"Disse medlemmer ber derfor Regjeringen komme tilbake i revidert nasjonalbudsjett med denne saken, og ber om at det i denne sammenheng blir vurdert organisatoriske løsninger mellom Kommunalbanken og Postbanken."

Disse medlemmer konstaterer at Regjeringen ikke har foretatt en slik vurdering, og viser til Budsjett-innst. S. I (1998-99) om omdannelse av Kommunalbanken til AS.

Disse medlemmer vil påpeke at proposisjonen både inneholder informasjon om planene for fusjon mellom Postbanken og DnB og forslag om omdanning av Postbanken til aksjeselskap. Det framgår ikke av proposisjonen om forslaget om at Postbanken blir et aksjeselskap har sammenheng med fusjonsplanene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet vil understreke at behandlingen av proposisjonen om omdanning til aksjeselskap ikke innebærer at det tas stilling til en eventuell fusjon.

Disse medlemmer slutter seg til forslaget om omdanning av Postbanken til aksjeselskap fordi en slik organisasjonsform kan gi større fleksibilitet i forbindelse med forretningsmessige disposisjoner. En forutsetning for en slik omdanning må være at Postbankens formålsparagraf og funksjoner vedrørende betalingsformidling videreføres i den nye organisasjonsformen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener staten bør selge sine aksjer i Postbanken etter omdanning til aksjeselskap. Dette gjelder uansett en eventuell fusjon mellom Postbanken og DnB. Ved en slik fusjon bør staten selge alle sine aksjer i den fusjonerte banken. Disse medlemmer mener det vil være en fordel både for Post-

banken og samfunnet for øvrig at staten overlater sitt eierskap til andre aktører.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen selge aksjene i Postbanken AS etter omdanningen til aksjeselskap. Ved en eventuell fusjon mellom Postbanken AS og Den norske Bank, kan salget av statens aksjer utsettes til etter fusjonen, men skal da omfatte alle statens aksjer i det fusjonerte selskapet."

Disse medlemmer viser til at avvikling av det statlige eierskapet i Postbanken vil overflødiggjøre, eller endre, flere av Regjeringens vurderinger og forslag i proposisjonene. Disse medlemmer tar til etterretning at det ikke er flertall for avvikling av statens eierskap i Postbanken, og har derfor ikke for øvrig kommentert eller fremmet endringsforslag i denne innstillingen knyttet til en slik privatisering.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti konstaterer at Regjeringen ikke har vurdert en organisatorisk løsning mellom Kommunalbanken og Postbanken, og at forslaget om omdanning til aksjeselskap utelukkende fremmes som følge av Den norske Bank og Postbankens ønske om en fusjon, selv om dette ikke uttales klart i proposisjonen.

Dette medlem går imot fusjonen mellom Den norske Bank og Postbanken. Det er ingen samfunnsmessig eller bedriftsøkonomisk gevinst å hente ved å privatisere Postbanken. Den norske Bank har allerede den største markedsandelen i et bankmarked preget av stadig færre aktører. Sammenlåingen med Postbanken vil gjøre Den norske Bank enda mer dominerende i bankmarkedet. Det vil sannsynligvis svekke konkurransen og gi et dårligere tilbud til forbrukerne.

Dette medlem har forståelse for Postbankens behov for å finne en alliansepartner. Det var også bakgrunnen for at Sosialistisk Venstreparti ønsket å få vurdert en løsning mellom Postbanken og Kommunalbanken, eventuelt også andre statsbanker. Dette medlem avviser ikke at å gjøre om Postbanken til aksjeselskap kan være riktig som en del av arbeidet med å finne en alliansepartner, men i og med at intensjonen med forslaget om aksjeselskap er å bane vei for en fusjon med Den norske Bank vil dette medlem gå imot Regjeringens forslag.

1.2 Integrasjonsavtale om mulig fusjon mellom Postbanken og Den norske Bank

Sammendrag

Styrene i Postbanken BA og Den norske Bank ASA (DnB) inngikk 23. mars 1999 en avtale om å forhandle med sikte på å inngå en felles fusjonsplan om integrasjon av virksomhetene i de to selskapene i ett finanskonsern. Styrene i de to bankene understreker i integrasjonsavtalen at både Postbanken og DnB har behov for å foreta strukturelle tilpasninger som følge av stadig økende konkurranse i finansmarkedene og konsolidering i finansmarkedet både i Norden og internasjonalt.

Gjennom å slå seg sammen vil DnB og Postbanken ifølge styrene skape et stort og konkurransedyktig finanskonsern.

Årsmøtet/generalforsamlingen i Postbanken kan ikke treffe evt. vedtak om fusjon før Stortinget har tatt stilling til fusjonsplanen. Det vil være nødvendig med både en stortingsproposisjon og en odelstingsproposisjon i forbindelse med en evt. fusjon mellom Postbanken og DnB. Regjeringen vil komme tilbake med eventuelle stortingsframlegg om saken.

Hvis fusjonsforslaget får flertall på generalforsamlingene/årsmøtet i de respektive bankene, vil det måtte fremmes konsesjonssøknad for Finansdepartementet. Konsesjonssøknaden vil bli forelagt Kredittilsynet og Norges Bank for uttalelse. Konkurransetilsynet vil formelt kunne gi uttrykk for sitt syn når vedtak i bankenes besluttede organer er truffet.

Komiteens merknader

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til sin merknad under pkt. 1.1.

2. ORGANISERING AV VIRKSOMHETEN

2.1 Vurdering av en omdanning av Postbanken til aksjeselskap

Sammendrag

Det er i kap. 2 i proposisjonen redegjort for Postbankens virksomhet og hovedutfordringer. Avsnitt 3.1 i proposisjonen omhandler dagens organisering av virksomheten.

Den formelle eierstyringen i særlovselskapet Postbanken BA svarer i det alt vesentlige til eierstyringen i statsaksjeselskaper og i stor grad også til eierstyringen i forretningsbanker. Eierstyringen skjer i Postbanken, som i aksjeselskaper/forretningsbanker, gjennom selskapets øverste organ. Forvaltningen av selskapet hører under styret. Selv om Postbanken i dag er regulert ved særlov, er de fleste reglene for finansinstitusjoners virksomhet i finansieringsvirksomhetsloven gjort gjeldende for Postbanken gjennom henvisninger i postbankloven.

Samferdselsdepartementet kan ikke se at det i dag foreligger forhold som tilsier at Postbankens organisering og virksomhet skal være regulert ved særskilt lov. Av hensyn til de utfordringer Postbanken står overfor, bør banken også organisasjonsmessig i størst mulig grad likestilles med det som gjelder for forretningsbankene. Samferdselsdepartementet anbefaler derfor at postbankloven oppheves.

En oppheving av dagens særregulering av Postbankens organisering og virksomhet gjennom postbankloven, vil innebære at banken vil bli regnet som en forretningsbank etter forretningsbanklovens § 1, jf. lov 24. mai 1961 nr. 2.

En forretningsbank kan bare stiftes som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap. Det er ikke fastsatt særskilte kriterier mht. antall aksjonærer, selskapets økonomiske

omfang m.v. som avgjør om et selskap skal være aksjeselskap eller allmennaksjeselskap. Man står m.a.o. i utgangspunktet fritt til å velge den form som er mest hensiktsmessig i det enkelte tilfelle. I forbindelse med behandlingen av de nye aksjelovene av 1997, uttalte justiskomiteen at et hovedskille mellom aksjeselskapsformene skal være spredningen av aksjene slik at den ene selskapsformen, allmennaksjeselskap, er for de som har stor spredning og som kan hente kapital fra allmennheten, og den andre selskapsformen, aksjeselskap, er for de selskapene som har få aksjeeiere som normalt har en nær tilknytning til selskapene, jf. Innst. O. nr. 80 (1996-97). I valget mellom de to selskapsformene synes aksjeselskapsformen å være den mest hensiktsmessige alternative organisasjonsform for Postbanken, bl.a. på bakgrunn av at staten skal eie alle aksjene i selskapet.

Aksjeselskapsformen er en av de mest brukte organisasjonsformer for store næringsvirksomheter i privat sektor, og i økende grad også i offentlig sektor. Den er også en velkjent organisasjonsform i finansmarkedene internasjonalt. Hensynet til at Postbankens rammevilkår skal være mest mulig kjente og forutberegnelige både i Norge og utlandet, og hensynet til å ha mest mulig ensartede og oversiktlige selskapsformer, tilsier etter Samferdselsdepartementets vurdering at Postbanken bør omdannes til aksjeselskap. Departementet legger vekt på at aksjeselskapsformen vil kunne gi banken økt handlekraft og fleksibilitet i forbindelse med forretningsmessige disposisjoner.

De ansatte i Postbanken er allerede i dag underlagt arbeidsmiljøloven og arbeidstvistloven, og en omdanning av banken til aksjeselskap vil ikke medføre endringer i de ansattes arbeidsrettslige stilling. De ansattes arbeidsforhold kan overføres uavbrutt til det nye selskapet. En omdanning til aksjeselskap antas heller ikke å ville medføre personalmessige konsekvenser.

Siden Postbanken BA allerede i dag er pålagt skatteplikt etter skatteloven, vil en omdanning til aksjeselskap ikke medføre endringer i bankens skatterettslige stilling. Forvaltningsloven og offentlighetsloven gjelder ikke for Postbanken, jf. postbankloven § 12-1. Postbanken er allerede i dag underlagt tilsyn av Kredittilsynet og banken er medlem av Forretningsbankenes sikringsfond. En omdanning til aksjeselskap vil ikke medføre noen endringer i dette.

Dersom Postbanken etableres som en forretningsbank organisert som et aksjeselskap, vil forretningsbankloven supplert av aksjeloven komme til anvendelse. Forretningsbanklovens bestemmelser om stiftelse, organisering m.m. av forretningsbanker går i tilfelle av motstrid foran aksjelovens bestemmelser.

Når det gjelder stiftelse og organisering av en forretningsbank, og myndighetsfordelingen mellom selskapsorganene, skiller forretningsbankloven seg på enkelte punkter fra aksjeloven. Dette har bl.a. sammenheng med at det i forretningsbankloven og finansieringsvirksomhetsloven er fastsatt eierbegrensingsregler som innebærer at det som hovedregel skal være

eierspredning i forretningsbanker og finansinstitusjoner. Bakgrunnen for eierbegrensingsreglene er ønsket om å unngå sterke eierkonsentrasjoner i forretningsbanker og øvrige finansinstitusjoner. Det vil av denne grunn normalt være mange eiere i forretningsbanker, og de organisatoriske reglene er tilpasset dette. Dersom en velger å etablere Postbanken som et aksjeselskap/forretningsbank, vil det derfor være nødvendig med enkelte særbestemmelser for banken i forhold til at det kun vil være én stifter og eier av banken, og at denne eieren vil være staten, som vil ha behov for myndighet i selskapet som svarer til statens myndighet i statsaksjeselskapene, jf. særreglene i aksjeloven §§ 18-3 til 18-5. Det legges til grunn at statens styrings- og kontrollmuligheter ikke vil bli svekket ved en omdanning av Postbanken til aksjeselskap og forretningsbank, og at særbestemmelser i omdanningsloven og fastsettelse av bestemmelser i stiftelsesdokumentet og vedtektene for et Postbanken AS vil sikre dette.

Etter forretningsbankloven supplert av aksjeloven vil Postbanken AS ha generalforsamling, representantskap, styre, administrerende direktør, revisor og en kontrollkomité. Samferdselsdepartementet ved statsråden vil være generalforsamling. Dette svarer til dagens organisering, jf. kap. 3.1 i proposisjonen.

Når det gjelder valg og sammensetning av styret i forretningsbanker, skiller dette seg fra det som gjelder i aksjeselskaper etter aksjeloven og i Postbanken i dag. Forskjellen ligger i antall ansatterepresentanter (ett av medlemmene skal være ansatt i banken) og i at administrerende direktør skal være medlem av styret. I Postbanken velges i dag to av styremedlemmene av og blant de ansatte og administrerende direktør kan ikke være medlem av styret. Samferdselsdepartementet foreslår i Ot.prp. nr. 53 (1998-99) at dagens sammensetning av styret i Postbanken videreføres ved en omdanning.

Etter forretningsbankloven må banken ha et representantskap som velges dels av eierne, dels av de ansatte. Representantskapet i forretningsbanker svarer til bedriftsforsamlingen i ordinære aksjeselskaper, men har betydelig utvidet myndighet. Etter forretningsbankloven skal representantskapet bl.a. velge styre og revisor, fastsette retningslinjer for bankens virksomhet, fastsette instruks for kontrollkomiteen, og i samarbeid med styret (i fellesmøte) fastsette utbytte og ansette banksjef (administrerende direktør). Ettersom sentrale deler av generalforsamlingens kompetanse her er lagt til representantskapet, eventuelt til representantskapet i samarbeid med styret, vil særbestemmelser være nødvendige for å sikre at statens nåværende myndighet i Postbanken opprettholdes. Det legges til grunn at det ved en eventuell omdanning av Postbanken fortsatt må være generalforsamlingen som velger styret og revisor i banken samt fastsetter retningslinjer for bankens virksomhet og instruks for kontrollkomiteen. Videre må det være generalforsamlingen som fastsetter utbyttet, og generalforsamlingen må ikke være bundet av styrets forslag til utbytte. Med hensyn til myndighetsfordelin-

gen mellom generalforsamlingen, representantskapet og styret vises det til nærmere omtale og forslag i Ot.prp. nr. 53 (1998-99).

Riksrevisjonen er ikke tillagt myndighet overfor forretningsbankene, men på tilsvarende måte som i statsaksjeselskaper og i Postbanken BA, må Riksrevisjonens myndighet overfor Postbanken AS sikres.

For øvrig vil et Postbanken AS være underlagt samme rammelovgivning som de andre forretningsbankene, og staten vil gjennom dette regelverket kunne regulere Postbankens virksomhet på samme måte som overfor de andre bankene.

Ved en omdanning av Postbanken til et aksjeselskap og forretningsbank, vil Postbanken på samme måte som forretnings- og sparebankene anses som en finansinstitusjon som i sin helhet er omfattet av finansieringsvirksomhetsloven, herunder reglene i kap. 2a om finanskonsern.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, slutter seg til departementets vurderinger og til forslag pkt. 1 om at Postbanken BA omdannes til aksjeselskapet Postbanken AS senest 1. juli 1999.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til sin merknad under pkt. 1.1.

2.2 Postbankens bruk av Postens ekspedisjonsnett

Sammendrag

Omfanget av banktjenester i postkontornettet blir ikke endret som en følge av omdanningen av Postbanken til aksjeselskap.

Samferdselsdepartementet ønsker å sikre et tilbud av grunnleggende banktjenester i hele landet også etter omdanning av Postbanken til aksjeselskap. Departementet er av den oppfatning at det er i allmennhetens interesse at det fortsatt tilbys slike grunntjenester som Postbanken tilbyr i dag, og at dette mest hensiktsmessig knyttes opp mot det landsdekkende postnettet. Departementet har funnet det mest hensiktsmessig fortsatt å lovhjemle en plikt og enerett til å tilby grunnleggende banktjenester gjennom Postens ekspedisjonsnett. Det vises til Ot.prp. nr. 53 (1998-99) Om lov om omdanning av Postbanken BA til aksjeselskap for nærmere omtale av lovforslag og merknader til foreslått lovbestemmelse om dette.

Det forretningsmessige forholdet mellom Postbanken og Posten er regulert i særskilte forretningsavtaler. Det er i postbankloven fastsatt at styret i banken før det inngår prinsippavtaler eller andre avtaler av særlig viktighet med Posten, skal forelegge endelig avtaleutkast for Samferdselsdepartementet og Finansdepartementet.

Bakgrunnen for ordningen med forelegg for Samferdselsdepartementet og Finansdepartementet er bl.a. finanskomiteens merknad ved behandlingen av Innst. O. nr. 58 (1991-92) Om postbankloven, der komiteen understreket betydningen av at Postbanken betaler kostnadsriktige priser på bruken av Postens nett og tjenester, og der komiteen forutsatte at utkast til prinsipp-

avtaler og sentrale avtaler med Posten, bl.a. om prising, også forelegges Finansdepartementet. Komiteens flertall mente også at det burde legges opp til å få vurdert spørsmålet om kostnadsriktig prising av nøytral og utenforstående ekspertise. Regjeringen hadde i sitt lovframlegg i Ot.prp. nr. 45 (1991-92) forutsatt at forretningsavtalene ble inngått på forretningsmessig grunnlag, og at endelig avtaleutkast ble forelagt Samferdselsdepartementet for eventuelle merknader.

Da Postverket pr. 1. desember 1996 ble omdannet til særlovsselskap, ble utøvelsen av eierskapet i Postbanken overført fra Posten til Samferdselsdepartementet. Med denne endringen har en vesentlig del av begrunnelsen for at avtalene skal vurderes av nøytral ekspertise falt bort. Tilbake står imidlertid fortsatt at partene ikke ønsker at avtalen offentliggjøres fordi den inneholder forretningshemmeligheter. Det er derfor fortsatt behov for å sikre en kostnadsriktig prising av hensyn til andre markedsaktørers interesser. Samferdselsdepartementet har dessuten fortsatt behov for å sikre at forretningsavtalene innebærer at Postbanken fortsetter å tilby sine grunntjenester i hele Postens nett, samtidig som staten som kjøper av bedriftsøkonomisk ulønnsomme posttjenester har behov for å sikre at partene ikke påfører staten unødige utgifter.

Krav om at Postbankens grunntjenester skal tilbys i hele postnettet framgår i dag i Postbankloven § 1-2 annet ledd, jf. Ot.prp. nr. 53 (1998-99) Om lov om omdanning av postbanken BA til aksjeselskap, og i konsesjonen til Posten som ble fastsatt av Samferdselsdepartementet 1. oktober 1997.

I St.meld. nr. 41 (1995-96) Om postvirksomheten i Norge, foreslo Samferdselsdepartementet at det skulle opprettes et posttilsyn underlagt departementet til å føre tilsyn med postvirksomheten i Norge. Stortinget sluttet seg til dette i forbindelse med behandlingen av nevnte stortingsmelding, jf. Innst. S. nr. 285 (1995-96). Posttilsynet ble etablert 1. juni 1997 som en avdeling i Statens teleforvaltning, som samtidig endret navn til Post- og teletilsynet. Tilsynet er på postområdet departementets operative enhet for gjennomføring av tiltak som sikrer at postoperatører oppfyller og etterlever de krav som stilles i lov, forskrifter og konsesjonsvilkår. Tilsynsoppgavene består blant annet i å påse at konsesjon og konsesjonsvilkår oppfylles og at Posten ikke bruker inntekter fra enerettsområdet til å kryssubsidiere aktiviteter på områder hvor det er fri konkurranse.

Med bakgrunn i den utvikling som har skjedd, bl.a. med etablering av Post- og teletilsynet, foreslår Regjeringen at følgende behandlingsprosedyre for forretningsavtalene mellom Posten Norge BA og Postbanken AS blir fulgt:

Posten og Postbanken inngår forretningsavtalene uten at utkast blir lagt fram for Samferdselsdepartementet og Finansdepartementet.

Hovedprinsippene i avtalene gjøres offentlig på en slik måte at både Postens og Postbankens behov for å beskytte forretningshemmeligheter og andre markedsaktørers behov for innsyn kan bli ivarettatt.

Post- og teletilsynet går gjennom de inngåtte avtalene i etterkant for å påse at Postbankens grunntjenester blir tilbudt i hele Postens nett. Det legges til rette for

at Post- og teletilsynet påser at kostnadsriktige priser blir benyttet.

Samferdselsdepartementet får kopi av de inngåtte avtalene og har som eier av Posten og Postbanken mulighet til å ta eventuelle uklarheter i avtalene opp med partene, eventuelt ta saken opp i respektive generalforsamlinger hvis nødvendig.

Konkurransetilsynet vil kunne gripe inn dersom det anses nødvendig av konkurransemessige årsaker.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Sosialistisk Venstreparti, slutter seg til departementets vurderinger.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre ser ingen grunn til at Postbanken skal ha enerett på tilgangen til Postens filialnett, uavhengig av om det statlige eierskapet i Postbanken avvikes slik disse medlemmer foreslår. Denne tilgangen bør i stedet legges ut på anbud. Dette vil kunne bidra til forbedring av banktjenestene som tilbys gjennom Postens filialnett, til beste for kunder over hele landet. Disse medlemmer vil samtidig peke på at eventuelt behov for å sikre at det tilbys banktjenester i hele Postens filialnett kan sikres uavhengig av om det er konkurranse om tilgangen til filialnettet. Disse medlemmer mener imidlertid utviklingen av ny teknologi og nye, elektroniske banktjenester gradvis reduserer betydningen av at banktjenester tilbys gjennom Postens filialnett.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti tar dette til orientering og viser for øvrig til sin merknad under pkt. 1.1 og til brev fra Samferdselsdepartementet til Sosialistisk Venstrepartis stortingsgruppe 21. mai 1999 der departementets syn er at enerett til bruk av Postens ekspedisjonsnett ikke vil komme i konflikt med konkurransebestemmelsene i EØS-avtalen.

3. ØKONOMISKE FORHOLD

3.1 Økonomiske nøkkeltall og åpningsbalanse

Sammendrag

I tabell 4.1 i proposisjonen er det utdrag av Postbankens regnskap og balanser for hhv. 1997 og 1998. Det er i proposisjonen også gitt omtale av bankens resultater i 1997 og 1998.

En omdanning av Postbanken fra særlovsselskap med begrenset ansvar (BA) til statsaksjeselskap forutsettes å skje ved at Postbanken BAs eiendeler, rettigheter og forpliktelser overføres som en helhet til Postbanken AS i forbindelse med stiftelsen av aksjeselskapet, og som vederlag erverver staten samtlige aksjer i det nye aksjeselskapet. Staten gir derved ikke fra seg verdier ved omdanningen til aksjeselskap.

Aksjelovgivningen, forretningsbankloven, finansieringsvirksomhetsloven og regnskapsloven innehol-

der regler av betydning for stiftelse av forretningsbanker. Når det gjelder stiftelsen av Postbanken AS, er det lagt til grunn at denne skal skje etter reglene om stiftelse av aksjeselskaper i aksjeloven av 4. juni 1976 nr. 59 kap. 2, og ikke etter stiftelsesreglene i den nye aksjeloven, jf. overgangsreglene i aksjeloven av 1997 § 21-2 nr. 23, som er foreslått endret i Ot.prp. nr. 43 (1998-99) Om lov om endringer i regnskapsloven m.v. For nærmere omtale vises til kap. 3.1 i Ot.prp. nr. 53 (1998-99) Om lov om omdanning av Postbanken BA til aksjeselskap. Samferdselsdepartementet legger til grunn at det er stiftelsesreglene for private aksjeselskaper i 1976-loven som kommer til anvendelse.

Når selskapet stiftes med innskudd av andre formuesmidler enn penger, og mot vederlag i aksjer, skal det før selskapet kan registreres i Foretaksregisteret foreligge en uttalelse fra revisor om at avtalen ikke strider mot bestemmelsen om at formuesverdiene ikke kan overtas til en høyere verdi enn det verdiene antas å kunne føres opp med i selskapets balanse (aksjeloven av 1976 § 2-9 annet ledd, jf. § 2-4 tredje ledd). Uttalelsen skal avgis på bakgrunn av en fullstendig åpningsbalanse for selskapet.

Postbankens fordringer og eiendeler består i det alt vesentlige av finansielle poster. Den regnskapsmessige vurderingen av disse er regulert i og i medhold av regnskapsloven.

Ved omdanning av Postbanken til aksjeselskap skjer det ingen endring i eierforholdet til banken. Samferdselsdepartementet legger derfor til grunn at overføringen til Postbanken AS skal gjennomføres regnskapsmessig til balanseførte verdier (kontinuitet).

Egenkapitalens størrelse og sammensetning

Postbanken har fortsatt en betydelig rente- og kursrisiko knyttet til plasseringer i fastrentepapirer og egenkapitalinstrumenter. Bankens eksponering mot finansiell markedsrisiko er også den viktigste forklaringen på det svake resultatet i 1998. Gjennom utlånsvekst har likevel balansestrukturen blitt systematisk endret i siste fireårsperiode. Bankens kapitaldekning er i samme periode halvert.

Det er fortsatt en strategisk målsetting å øke bankens utlån. Målsettingen om dette forutsetter at banken har nødvendig tilgang på kapital.

Samferdselsdepartementet legger til grunn at behovet for endring i balansestruktur og tilhørende kapitalbehov vil være upåvirket av omdanningen til aksjeselskap. Departementet foreslår i tråd med dette at Postbanken AS, som er en direkte videreføring av tidligere virksomhet, får med seg den bokførte egenkapitalen i ny organisasjonsform.

Postbanken BAs egenkapital ved utgangen av 1998 besto av (mill. kroner):

Grunnfondskapital	2 100
Reservefond	1 071
Generelle reserveavsetninger	383
Disposisjonsfond	277
Sum egenkapital	3 831

Postbanklovens § 4-2 angir at Postbanken BA skal ha grunnfond, reservefond og fond for generelle reserveavsetninger til dekning av framtidige tap på utlån, garantier m.v. For reservefondet gjelder at det skal foretas bundne avsetninger til fondet som utgjør 50 pst. av grunnfondskapitalen.

Ved ny regnskapslov, jf. lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v., er bestemmelsene om balanseføring av egenkapital i selskapsregnskapet endret. Loven skiller mellom "innskutt egenkapital", som splittes i selskapskapital og overkursfond, og "opptjent egenkapital", som består av fond for vurderingsforskjeller og annen egenkapital.

Bestemmelsene om reservefond er opphevet gjennom ny regnskapslov, og de tidligere avsetningene skal deles mellom overkursfondet og annen egenkapital. Ved fristillingen av Postbanken i 1993 ble banken tilført et reservefond (250 mill. kroner) og fond for generelle reserveavsetninger (300 mill. kroner) ut over grunnfondsbevilgningen. Ved sammenslåingen med Postgiro i 1995 ble det tilført ytterligere midler til reservefondet (75 mill. kroner). Dette innebærer at 625 mill. kroner av reservefondet kan føres til overkursfondet, mens de resterende 446 mill. kroner føres som annen egenkapital.

Investeringer i datterselskap som konsolideres skal vurderes etter egenkapitalmetoden i selskapsregnskapet. Dette innebærer bl.a. at resultatandel fratrukket utbytte skal tillegges investeringen, og at inntektsført resultatandel ut over utbytte skal avsettes til fond for vurderingsforskjeller. Bestemmelsen innebærer at Postbankens investeringer i datterselskap øker med 2 mill. kroner.

Basert på Postbankens balanse ved utgangen av 1998 vil egenkapitalen i et Postbanken AS være (mill. kroner):

Innskutt egenkapital:	
1. Selskapskapital	2 100
2. Overkursfond	625
Opptjent egenkapital:	
1. Fond for vurderingsforskjeller	2
2. Annen egenkapital	1 106

Som redegjort for i kap. 4.2 i proposisjonen, er det forutsatt regnskapsmessig kontinuitet ved omdanning fra særlovselskap til heleid statlig aksjeselskap. Det foreslås med utgangspunkt i dette en tilnærmet videreføring av kapitalstrukturen i Postbanken BA ved omdanningen til aksjeselskap. Grunnfondskapitalen i Postbanken BA, 2 100 mill. kroner, foreslås i tråd med dette omgjort til aksjekapital i forbindelse med etableringen av Postbanken AS. Det er i proposisjonen videre redegjort for hvordan bankens åpningsbalanse ville se ut basert på tall pr. 1. januar 1999.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, slutter seg til departementets vurderinger og til forslag til vedtak pkt. 2 om at Postbanken AS etableres med en aksjekapital på 2 100 mill. kroner ved at grunnfondskapitalen i postbanken BA omgjøres til aksjekapital i Postbanken AS.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til sin merknad under pkt. 1.1.

4. AVKASTNINGSKRAV OG UTBYTTEPOLITIKK

4.1 Avkastningskrav

Sammendrag

Regjeringen har i statsbudsjettet for 1999 redegjort for status i arbeidet med utforming av generelle retningslinjer for styring av statlige selskaper, herunder avkastningskrav og utbyttepolitikk, jf. St.prp. nr. 1 (1998-99), kap. 3.4.2.

Staten har som eier investert store beløp i de statlige selskapene i form av innskutt kapital og tilbakeholdt overskudd. Denne kapitalen kunne staten alternativt ha brukt til andre formål. Kapitalen har derfor en kostnad som tilsvarer kapitalens alternative verdi. Avkastningskravet defineres som den forventede alternative avkastningen som kunne vært oppnådd til samme risiko.

Regjeringen legger generelt til grunn at avkastningskravet for statlige selskaper i utgangspunktet bør utformes etter samme prinsipper som for private selskaper. En viktig begrunnelse for dette er at ulike avkastningskrav for likeartet virksomhet innen privat og offentlig sektor vil være uheldig ut fra hensynene til konkurranse og effektiv ressursallokering. Det fastsatte avkastningskravet vil formidle statens oppfatning av hvilken avkastning selskapet minimum bør ha på sin egenkapital for at lønnsomheten skal være tilfredsstillende.

Samferdselsdepartementet har fastsatt et avkastningskrav for Postbanken basert på kapitalverdimodellen. Kravet er utformet nominelt i forhold til egenkapitalavkastning etter skatt.

Med utgangspunkt i kapitalverdimodellen og en særskilt vurdering av risikoen knyttet til Postbankens virksomhet, settes avkastningskravet til 8,5 pst. Basert på bokført egenkapital ved utgangen av 1998 tilsvarer dette et resultat etter skatt på om lag 325 mill. kroner. Beregningene er basert på en risikofri rente på 5 pst. og en markedsrisikopremie på 5 pst.

Postbankens styre har i bankens årsplaner 1999 satt et nedre mål for egenkapitalavkastning før skatt på 12 pst. På kort sikt har bankens styre som operativt mål å oppnå en egenkapitalavkastning på 9 pst. etter skatt.

For å kunne måle avkastningen for selskaper som ikke er børsnoterte, må det gjennomføres jevnlig ver-

divurderinger. Samferdselsdepartementet legger i utgangspunktet til grunn at eksterne verdivurderinger bør gjøres med 2-4 års mellomrom.

Avkastningskravet foreslås å ligge fast i en periode på minimum 3-5 år med mindre det skjer vesentlige endringer i de faktorer som påvirker kravet.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, slutter seg til departementets vurderinger.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti tar dette til orientering og viser for øvrig til sin merknad under pkt. 1.1.

4.2 Utbyttepolitikk

Sammen drag

I tillegg til fastsetting av et langsiktig avkastningskrav, vil det være behov for å etablere en langsiktig og stabil utbyttepolitikk.

Samferdselsdepartementet ser det som viktig at utbyttepolitikken tar hensyn til resultatsvingningene, som for Postbanken i første rekke vil være knyttet til endringer i rentenivået. Departementet foreslår i tråd med dette at utbyttet fastsettes som en andel av resultatet året før budsjettåret.

Ved fastsetting av utbytteneivå for Postbanken vil det være nødvendig å ta hensyn til de utfordringer Postbanken står overfor mht. å restrukturere balansen og bedre lønnsomheten, særlig innenfor betalingsformidlingen.

Postbankens styre har i brev av 22. juni 1998 til Samferdselsdepartementet redegjort for sitt syn på utbyttepolitikken. Styret viser i sin uttalelse bl.a. til den utbyttepolitikken som praktiseres i andre banker. Styret viser i denne sammenheng til at det blir stadig mer vanlig at utbyttet i andre banker vurderes som andel av årets overskudd.

Samferdselsdepartementet vil bl.a. med henvisning til de vurderinger som er gjort av Postbankens styre, foreslå at det fastsettes et krav til utbytte fra Postbanken på om lag halvparten av overskuddet etter skatt. En slik utbyttepolitikk vil etter departementets vurdering ta hensyn til resultatsvingninger fra år til år, samtidig som hensynet til verdiutvikling i banken vil ivretas.

Av styringsmessige hensyn er det viktig at staten som eier ser på utbyttepolitikken som forpliktende, og

at det derfor bare foretas justeringer dersom det skjer vesentlige endringer i de forutsetninger som er lagt til grunn for utbyttepolitikken.

Samferdselsdepartementet legger i tråd med dette til grunn at utbyttepolitikken bør ligge fast i en periode på minimum 3-5 år.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, slutter seg til departementets vurderinger og til forslag pkt. 3 om at kap. 5622 Grunnfondskapital i Postbanken BA post 80 Utbytte, omdøpes til kap. 5622 Aksjer i Postbanken AS post 80 Utbytte.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti tar dette til orientering og viser for øvrig til sin merknad under pkt. 1.1.

5. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Stortinget ber Regjeringen selge aksjene i Postbanken AS etter omdanningen til aksjeselskap. Ved en eventuell fusjon mellom Postbanken AS og Den norske Bank, kan salget av statens aksjer utsettes til etter fusjonen, men skal da omfatte alle statens aksjer i det fusjonerte selskapet.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til proposisjonen og til det som står foran, og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Stortinget samtykker i at:

1. Postbanken BA omdannes til aksjeselskapet Postbanken AS senest innen 1. juli 1999.
2. Postbanken AS etableres med en aksjekapital på 2 100 mill. kroner ved at grunnfondskapitalen i Postbanken BA omgjøres til aksjekapital i Postbanken AS.
3. Kap. 5622 Grunnfondskapital i Postbanken BA post 80 Utbytte omdøpes til kap. 5622 Aksjer i Postbanken AS post 80 Utbytte.

Oslo, i finanskomiteen, den 26. mai 1999.

Lars Gunnar Lie,
leder.

Terje Johansen,
ordfører.

Siv Jensen,
sekretær.